

**Гончарук О.В., магістр,
Селей Д.П., магістр
Федонюк Т.П.,**

*д.с.-г.н., професор кафедри екології лісу та безпеки життєдіяльності
Житомирський національний агроекологічний університет, м.Житомир*

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ СОСНОВИХ НАСАДЖЕНЬ НА ЗРУБАХ ТА ЗГАРИЩАХ

Кліматичні зміни на планеті багато науковців пов'язують зі скороченням площ лісових насаджень. Дедалі більше знеліснення території обумовлює необхідність перегляду тенденцій господарювання у лісовій галузі, підвищення лісистості територій України зокрема та Європи загалом, підвищення темпів відтворення лісових насаджень та збільшення їх продуктивності, особливо на згарищах та зрубках. Проблеми створення ефективних технологій вирощування соснових насаджень займають одне із провідних місць на території Полісся України. Саме тут ця культура займає найбільші площі. На території Полісся України соснові насаджень створюються повсюдно на зрубках та землях, вилучених із сільськогосподарського користування. На початкових етапах створені культури створюються чистими, однак у віці головного користування вони являють собою суміші різних культур, що цілком залежить від типів умов місцезростання.

Для господарства в межах якого ми досліджували соснові насаджень створені за різної густоти садіння можуть утворюватися різні типи лісів. Приріст головної породи часто-густо залежить від конкуренції за простір з іншими породами в межах лісової екосистеми. Для успішного вирішення проблеми слід володіти знаннями про особливості поновлення лісу, вміти оцінити його і з меншими витратами поновити лісостани. Таким чином, основне завдання лісівника – використати здатність деревних порід до природного поновлення і забезпечити своєчасне відновлення всіх цінних насаджень. Розподіл кількості природного поновлення лісу на зрубках і згарищах у різних типах лісорослинних умов наведено на рис. 1.

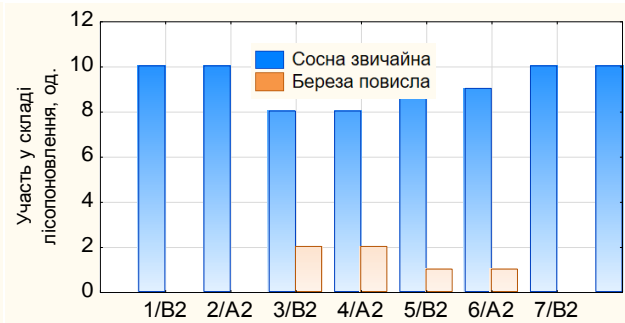
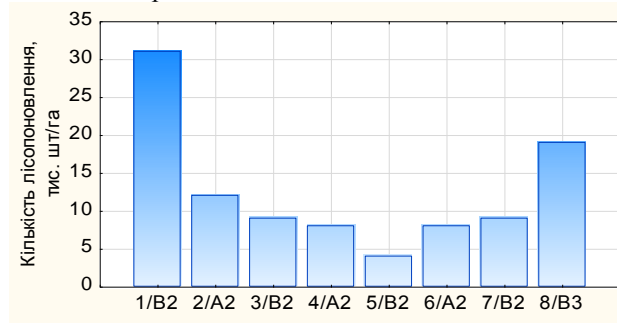

Рис. 1. Розподіл кількості природного поновлення лісу на зрубках та згарищах у різних типах лісорослинних умов

Рис. 2. Розподіл участі сосни звичайної і берези повислої у складі лісопоновлення на зрубках і згарищах

Аналізуючи розподіл кількості природного поновлення лісу на зрубках (рис. 2.), можна зробити висновок, що найкраще процес природного поновлення лісу відбувається у свіжому (4,4 – 31,6 тис.шт/га) та вологому (18,8 тис.шт/га) суборах, ніж у свіжому борі (8,3 – 11,8 тис.шт/га). У складі поновлення лісу на зрубках у більшості випадків домінує сосна звичайна (8 – 10 одиниць). Береза повисла у складі лісопоновлення не перевищує 2 одиниць (рис. 2).

На кількість природного поновлення сосни звичайної впливає стіна лісу і переважаючі вітри, що поширюють насіння у момент розкриття шишок. Це підтверджується найбільшою кількістю природного поновлення сосни звичайної на зрубках і згарищах (8,0 – 31,6 тис.шт./га) до яких примикають зі сторони переважаючих вітрів (південно-західні) середньовікові, пристигаючі і стиглі деревостани.

Рис. 3. А - Природне поновлення лісу із складом 8С2Б на ОД № 2

Б - Дрібне природне поновлення сосни звичайної на ОД № 1

Найменша кількість природного поновлення сосни звичайної (ОД №5 – 4,4 тис.шт./га⁻¹) пояснюється розміщенням даної ділянки на відстані більше 200 м від стіни пристигаючого соснового деревостану із сторони переважаючих вітрів південно-західного напрямку.

Аналізуючи розподіл природного лісопоновлення на зрубках та згарищах за віком (рис. 4), слід відмітити, що на 1-річних зрубках та згарищах присутнє однорічне молоде покоління лісу (100%), на 3-річних зрубках переважає трирічне молоде покоління лісу (74 – 100 %), на 5-річних зрубках переважає п'ятирічне молоде покоління лісу (69 – 75 %).

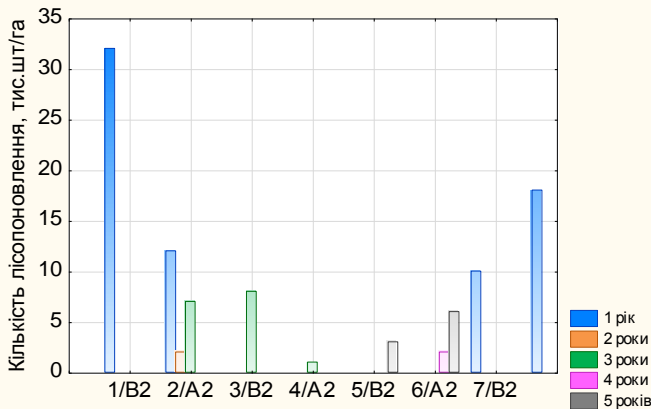

Рис. 5. Розподіл природного лісопоновлення за віком на зрубках та згарищах

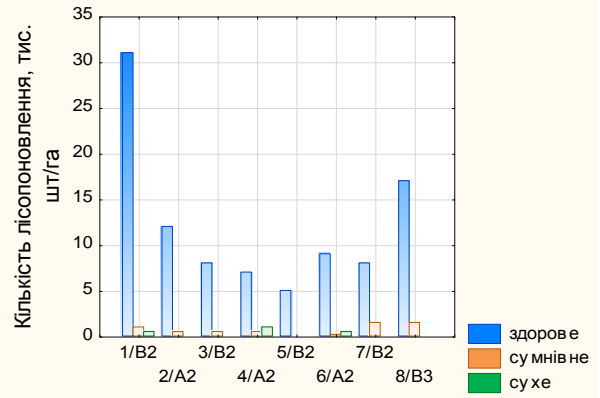

Рис. 6. Розподіл природного поновлення лісу за якістю на зрубках та згарищах

Аналізуючи розподіл природного поновлення лісу на зрубках та згарищах за якістю (рис. 6), слід відмітити перевагу здорових екземплярів – 90 – 100 % (4,4 - 30,4 тис.шт./га) та присутність сухого молодого покоління – 0,9 – 4,8 % (0,2 – 0,4 тис.шт./га). Сумнівне природне лісопоновлення складає – 1,7 – 8,0 % (0,1 – 1,4 тис.шт./га).

Аналізуючи розподіл природного поновлення лісу за висотною на зрубках та згарищах, слід відмітити наявність на однорічних зрубках та згарищах дрібного лісопоновлення до 0,5 м – 100 %, а на 3-5 річних зрубках перевагу середнього лісопоновлення (0,5-1,5 м) – 43-75% (3,3–6,1 тис.шт./га).

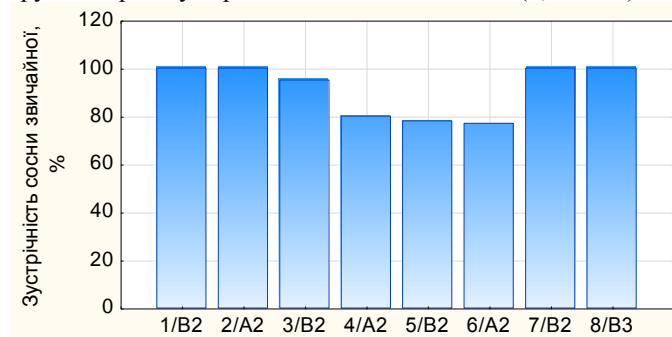

Рис. 7. Зустрічність природного поновлення сосни звичайної на зрубках та згарищах

Аналізуючи зустрічність природного поновлення сосни звичайної (рис. 7), варто відмітити його рівномірне розміщення на на зрубках та згарищах. Зустрічність природного поновлення сосни звичайної на однорічних зрубках у свіжих борах є вищою – 81 – 100 %, ніж в умовах свіжих суборів – 78 – 100 %.

Добре природне лісопоновлення спостерігається на однорічних зрубках і згарищах у свіжому борі (11,8 тис.шт./га) та свіжому (41,1 тис.шт./га), і вологому (18,8 тис.шт./га) суборах.

Таблиця 1 - Оцінка успішності природного поновлення лісу на зрубках та згарищах у різних типах лісу

Оцінка успішності природного поновлення лісу	№ ОД / ТЛУ							
	1 B2	2 A2	3 B2	4 A2	5 B2	6 A2	7 B2	8 B3
добре	31,6	11,8						18,8
задовільне			8,8	8,3		8,8	9,5	
слабке					4,4			
незадовільне								

З метою успішного та раціонального використання природного поновлення сосни звичайної для створення високопродуктивних, біологічно стійких насаджень на Поліссі пропонуємо догляд за лісовими культурами необхідно проводити з врахуванням наявності у міжряддях природного поновлення сосни звичайної. Природне поновлення сосни звичайної необхідно використовувати за умови доброї і задовільної оцінки його успішності.